

גיליון בית ארזי"ם

גיליון מאסף דברי תורתם של
רבותה"ק לבית בוטשעטש
ושאר חכמי רומניה וגאליה

פניני "יד יוסף"

פנינים נבחרים מתורתו של הרה"ק רבי יוסף אהרן מבוטשעטש
זי"ע, המכונה: דער קליינער בעל שם מבוטשעטש [בעל
שם קטן מבוטשעטש], מעובד באופן השווה לכל נפש

מניעת תשובת המרגלים לפי שהיו כאומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב

ותשבנו ותבכו לפני ה' ולא שמע ה' בקלכם ולא
האזין אליכם (דברים א, מה)

לכאורה יש לתמוה, איך ייתכן שלא קיבל השם
יתברך את תשובתם, הרי הקדוש ברוך הוא פותח
יד הוא לקבל השבים בתשובה, וידו פשוטה לקבל
פושעים וחטאים בתשובה, ואמרו ז"ל (ירושלמי פאה
פ"א ה"א): "אין לך דבר עומד בפני בעלי תשובה", וכן
אמרו (יומא פו.): "גדולה תשובה שמגעת עד כסא
הכבוד", ואם כן איך היה כדבר הזה שלא התקבלה
תשובתם של בני ישראל אחר חטא המרגלים, עד
כי לא שמע ה' לקולם ולא האזין לדבריהם.

רק יש לומר בזה, לצד מה שאמר הכתוב קודם
לזה (דברים א, מא - מג) 'ותענו ותאמרו אלי חטאנו
לה' אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר צונו ה' אלקינו
ותחגרו איש את כלי מלחמתו ותהינו לעלת ההרה
ויאמר ה' אלי אמר להם לא תעלו ולא תלחמו כי
איני בקרבכם ולא תנגפו לפני איביכם ואדבר
אליכם ולא שמעתם ותמרו את פי ה' ותזדו ותעלו
ההרה, הרי כי אחר חטא המרגלים, כאשר אמר
להם משה רבינו את ציווי ה' שלא יעלו בהר, לא
שמעו אל דברי ה' ועלו ההרה, הנה בזה היו בני
ישראל שבים וחוטאים, והרי אמרו חכמינו ז"ל
(יומא פה.): "האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין
מספיקים בידו לעשות תשובה", ולכן לא שמע ה'
לתשובתם כי היו בזה חוטאים ושבים שאין הקדוש
ברוך הוא מספיק בידם לעשות תשובה, כי לא
התקשרו לאור התשובה בתכלית גמור בחרטה
שלימה לעבוד חטאם עזיבת עולם, ולכן לא שמע
ה' בקולם ולא האזין אליהם, כי היו בבחינת הטובל
ושרץ בידו (ר' תענית טז.).

(לשבת נחמו, בד"ה ותשבנו ותבכו)

ליקוטי ופניני מים רבים חכמי רומניה וגאליה

ליקוטי פנינים דברי תורה אשר אסף לקט וכתב והוסיף
מדיליה הגה"צ רבי יצחק מאיר מארילוס זצ"ל אב"ד
מיהאלען, באקוי ולבסוף ימיו רבה של בוקרשט

דור המדבר התעוררו מראיית משה רבינו ורק לדור אחרון צריכים להוכיח בדיבורים

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל וגו'
בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את
התורה הזאת לאמר (דברים א, א - ה)

כתב הרה"ק רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים
זצ"ל מסיגעט בספרו ייטב לב (פרשת דברים בד"ה
אלה דברים הג') לבאר בזה, כי הנה נאמר בתורה
(דברים לד, י - יב) 'ולא קם נביא עוד בישראל
כמשה וגו' ולכל המורא הגדול אשר עשה משה
לעיני כל ישראל, ויש לפרש את דברי הכתוב
על פי מה דברי הבינה לעיתים (דרוש ס"ד)
בפירוש מאמרם ז"ל (ברכות ו): "כל אדם שיש
בו יראת שמים דבריו נשמעים", ופירש אמרם
'בו', משמעו בתוכו ופנימיותו, והיינו דבריו
אשר בתוך לבו הם נשמעים לזולתו בלי מוצא
שפתיים, כי אם ממנו יראו וכן יעשו כמוהו,
'והריחו ביראת ה' (ישעיה יא, ג) החופף עליו, והיינו
דכתיב (דברים כה, י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם
ה' נקרא עליך ויראו ממך', היינו שיבוא להם
יראת ה' ממך, כלומר מעצם ראות פניך, כמו
שנאמר (דברים ב, כה) 'ורגזו וחלו מפניך', היינו
פשוטו כמשמעו, מפניך.

וזה שמצאנו על משה רבינו 'ויראו מגשת
אליו' (שמות לד, ל), ויראו כלומר יראת השם,
מגשת אליו מכח ועל ידי גשתם אליו, וכל זה
לפי אשר 'קרב עור פניו' (שם כט).

בזה פירש את מאמר הכתוב 'ולכל המורא
הגדול' היינו יראת ה' הטהורה, אשר עשה

משה לעיני כל ישראל,
שנשאו לבו בלי מוצא שפתיו
לשבר הלוחות, כמו שדרשו

זה חכמינו ז"ל (ספרי פרשת וזאת הברכה פסקא שני"ז) על
דברי הכתוב כאן, והיינו ששיבר בכך את לבבות בני
ישראל, על דרך הכתוב (משלי ג, ג) 'כתבם על לוח
לבך', וזהו שעשה את הדבר לעיני כל ישראל, היינו
על ידי ראיית העיניים בלבד.

אמנם כל זה היה שייך אצל בני דור המדבר, שהיו
דור דעה, כמו שאמרו במדרש (ויקרא רבה ט, א), זה
דור המדבר שהיו כולם מלאים דעה, אשר לא היה
כמוהו בשאר דורות בית ישראל, אכן לדור אחרון
אלו הנולדים במדבר, לא היה מספיק להם הדבר
להתעורר בראייה בלבד, כי אם נחוץ לדבר להם
דברים דברי תוכחות במוצא שפתים, וזה שאמר
הכתוב 'אלה הדברים אשר דבר משה', ופירש רש"י,
דברי תוכחות, 'בעבר הירדן בארץ מואב שם הואיל
משה באר את התורה', היינו לפרש ולהלביש דברי
התורה בדיבור ובאמירה של מוסר.

*

יהיו בני ישראל עשירים ולא יכפרו בטובתו של מקום

אכל תשברו מאתם בכסף וגו' כי ה' אלקיך ברכך וגו'
(דברים ב, ו - ז)

כתב הגאון רבי יהודה גרינוואלד זצ"ל אב"ד
סאטמאר בספרו שבט יהודה (פרשת דברים בד"ה אוכל),
כי לכאורה יש לדקדק, שהלא די היה באמרו אכל
תשברו מאתם, ולמה דקדק בלשונו ואמר 'בכסף',
והרי כן מצאנו שנאמר בתורה (בראשית מב, ב) 'רדו
שמה ושברו לנו משם' וכן (בראשית מג, ב; בראשית מג,
כה) 'שבו שברו לנו מעט אוכל', ואינו מדייק לומר
בכסף.

רק כתב לבאר בזה, בהקדימו את מה שפירש

רש"י על דברי הכתוב: "כי ה' אלקיך ברכך", לפיכך
לא תכפו את טובתו להראות כאילו אתם עניים,
אלא הראו עצמכם עשירים".

והנה מובא בגמרא (מגילה כח.) כי רבי זירא קיבל
הזמנה לאכול אצל מכריו, ואמר כי הגם שכתוב
(משלי טו, כז) 'ושונא מתנות יחיה', מכל מקום כבוד
הוא להם במה שסועד הוא אצלם והנאתם היא,
ואין זו מתנה. כך מצאנו גם בדברי התוספות (חולין
קיד: בד"ה רבי יהודה) משמע כי הנתינה למכירו ולשכנו
נחשבת כמכירה, יען שנהנה הימנו לפעמים, והרי זה
כמוכר לו מה שנותן לו תמורת ההנאה שקיבל ממנו.
והגם שאמרו חכמינו ז"ל (ברכות י): "הרוצה להנות
יהנה כאלישע הנביא", ולא חששו לדברי הכתוב
הנזכר 'ושונא מתנות יחיה', ביאר בזה המהרש"א
(חידושי אגדות ברכות י: בד"ה הרוצה) כי לכן הדגישו
חכמינו ז"ל כאלישע הנביא, כי רק מי שהוא בדרך,
או אז הדבר נחוץ גם לעשירים, שכל אדם בהיותו
בדרך עני הוא, בהעדר כל כלי תשמישיו הצריכים
לו, ולכך מדגיש הכתוב אצל אלישע (מלכים ב ד, י),
כי נהנה בכך שהביאו לו מטה ושלחן וכסא ומנורה,
שכל אלו הם לצורך האדם גם בהיותו בדרך.

זה הוא פירוש הכתוב, שדייק הכתוב ואמר 'אוכל'
תשברו מאתם בכסף', רק כך ולא אחרת, רצונו
לומר שלא תהיה המכירה באופן שתירץ עצמו רבי
זירא שנכבדים הם ממנו, והיינו שהמכירה היא בלא
תשלום כסף, אמנם לא כן היא, רק שתהיה המכירה
רק בכסף, והטעם והנימוק הוא 'כי ה' אלקיך ברכך',
ולא תכפו את טובתו ליקח מבשר ודם כיון שלא
נחוץ להם, אלא שיקיימו את פשטות הכתוב 'ושונא
מתנות יחיה'.

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין ביבשה המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה
לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן

יו"ל ע"י מכון 'שם ושארית' בוטשעטש © כל הזכויות שמורות

להערות והארות, תרומות והנצחות, וכן לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת מייל: MECHON2324@GMAIL.COM